

**BANK FAOLIYATI SAMARADORLIGI: NAZARIY
ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR**

L.A.Urinov

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti

Andijon fakulteti o'qituvchisi

Annotation: Bank faoliyati samaradorligi zamonaviy iqtisodiyotda muhim ahamiyat kasb etadi. Banklar moliyaviy xizmatlarni taqdim etish, kapitalni jalb qilish va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi. Ushbu maqolada bank faoliyati samaradorligining asosiy elementlari, uni oshirish yo'llari va mavjud muammolar haqida so'z yuritiladi.

Annotation: The efficiency of banking activities holds significant importance in the modern economy. Banks provide financial services, attract capital, and contribute to the stable development of the economy. This article discusses the key elements of banking efficiency, ways to enhance it, and the existing challenges.

Kalit so'zlar: bank faoliyati, samaradorlik, moliyaviy barqarorlik, likvidlik, kapital yetarliligi, moliyaviy boshqaruv, avtomatizatsiya, internet-banking, mobil banking, iqtisodiy o'sish, kichik va o'rta biznes, innovatsiyalar, risklarni boshqarish, kibertahdidlar, mijozlar qoniqishi, shaffoflik, mijozlar bilan munosabatlar, investitsiyalar, axborot texnologiyalari, blokcheyn texnologiyasi.

Keys words: bank activities, efficiency, financial stability, liquidity, capital adequacy, financial management, automation, internet banking, mobile banking, economic growth, small and medium enterprises (smes), innovations, risk management, cybersecurity, customer satisfaction, transparency, customer relationships, investments, information technologies, blockchain technologies.

Bankning moliyaviy barqarorligi uning samaradorligining asosiy ko'rsatkichidir. Moliyaviy barqarorlik bankning likvidlik, kapital yetarliligi va moliyaviy boshqaruv mexanizmlariga bog'liq. Likvidlik - bu bankning o'z moliyaviy majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish qobiliyatidir. Kapital yetarliligi bankning moliyaviy zarbalarga bardosh berishi uchun muhimdir va bu kapital miqdorining yetarliligi va uning samarali boshqarilishi bilan bog'liq. Moliyaviy boshqaruv mexanizmlari orqali bank aktivlari va majburiyatlarini balansda saqlash moliyaviy xavfsizlikni ta'minlaydi. Bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun quyidagi asosiy omillarga e'tibor qaratish zarur. Bankning likvidlik holatini baholash va uni doimiy ravishda monitoring qilish muhim ahamiyatga ega. Likvidlik - bu bankning o'z moliyaviy majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish qobiliyatidir. Likvidlikni ta'minlash uchun banklar o'z aktivlari va majburiyatlarini samarali boshqarishi lozim. Kapital yetarliligi bankning moliyaviy zarbalarga bardosh berishi uchun muhimdir. Kapital miqdorining

yetaliligi va uning samarali boshqarilishi moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi. Kapital yetarliligini ta'minlash uchun banklar o'z kapital zahiralari monitoring qilishi va yetakchi ko'rsatkichlardan foydalanishi lozim. Moliyaviy boshqaruv mexanizmlari orqali bank aktivlari va majburiyatlarini balansda saqlash moliyaviy xavfsizlikni ta'minlaydi. Bankning moliyaviy boshqaruvi uning samaradorligining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Bank faoliyatini samarali boshqarish uchun resurslarni optimal taqsimlash va faoliyatni ratsionallashtirish zarur. Avtomatizatsiya bankning moliyaviy operatsiyalarini tezlashtirish va xarajatlarni kamaytirish imkoniyatini beradi. Internet-banking va mobil ilovalar orqali mijozlarga qulay moliyaviy xizmatlar taqdim etiladi. Bankning mijozlar bilan munosabatlari ularning ehtiyojlarini tushunish va qondirishga qaratilgan strategiyalar orqali mustahkamlanadi. Iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun banklar quyidagilarni amalga oshirishlari lozim. Bankning moliyaviy operatsiyalarini avtomatlashtirish orqali vaqt va xarajatlarni tejash mumkin. Avtomatizatsiya bankning samaradorligini oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Mijozlarga qulay moliyaviy xizmatlarni taqdim etish uchun internet-banking va mobil ilovalarni rivojlantirish kerak. Bu mijozlar uchun moliyaviy xizmatlarni tezkor va oson foydalanish imkoniyatini beradi. Mijozlarning ehtiyojlarini tushunish va ularni qondirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqish lozim. Mijozlar bilan yaqin munosabatlar o'rnatish va ularga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taqdim etish bankning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Banklar iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish, kreditlar berish va sarmoyalar kiritish orqali iqtisodiy o'sishga yordam beradi. Kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va tadbirkorlikni rag'batlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi va iqtisodiy diversifikatsiyaga yordam beriladi. Iqtisodiy o'sishga ko'maklashish uchun banklar kichik va o'rta bizneslarga moliyaviy ko'mak berish orqali yangi ish o'rinlari yaratish mumkin. Kichik va o'rta bizneslar iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biri bo'lib, banklar ularni moliyalashtirish orqali iqtisodiyotni rag'batlantirishlari mumkin. Texnologik va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mumkin. Innovatsiyalar iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish va yangi mahsulotlar va xizmatlarni yaratish imkoniyatini beradi. Tadbirkorlik tashabbuslarini rag'batlantirish va ularga kredit berish orqali iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish mumkin. Tadbirkorlik iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatini beradi. Moliyaviy xizmatlarning sifati bank samaradorligining muhim ko'rsatkichidir. Mijozlarning talablarini qondirish va ularning ishonchini oshirish uchun yuqori sifatli moliyaviy xizmatlarni taqdim etish muhimdir. Bank xizmatlarining shaffofligi, qulayligi va mijozlarga tezkor xizmat ko'rsatish mijozlar qoniqishini ta'minlaydi. Moliyaviy xizmatlar sifati mijozlarning ehtiyojlarini tushunish va ularga tezkor va samarali xizmat ko'rsatish mijozlar qoniqishini ta'minlaydi. Banklar mijozlar qoniqishini oshirish uchun o'z xizmatlarini

doimiy ravishda yaxshilashlari lozim. Barcha moliyaviy operatsiyalarning shaffofligini ta'minlash mijozlar ishonchini oshiradi. Shaffof shartlar mijozlarning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash uchun muhimdir. Internet-banking va mobil banking xizmatlarini rivojlantirish orqali mijozlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish mumkin. Qulaylik mijozlar uchun xizmatlarni tezkor va oson foydalanish imkoniyatini beradi. Bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun risklarni samarali boshqarish muhimdir. Xavfsizlik standartlariga rioya qilish, ichki nazorat tizimlarini joriy etish va kiberxavfsizlikni ta'minlash bankning moliyaviy xavfsizligini ta'minlaydi. Risklarni boshqarish mexanizmlari orqali bankning moliyaviy faoliyati nazorat qilinadi va risklar kamaytiriladi. Risklarni boshqarish quyidagi risklarni boshqarish o'rinlidir. Bank faoliyatida yuqori xavfsizlik standartlariga rioya qilish muhimdir. Xavfsizlik standartlari mijozlar va bankning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash uchun zarur. Bankning moliyaviy faoliyatini nazorat qilish uchun ichki nazorat tizimlarini joriy etish. Ichki nazorat mexanizmlari bankning moliyaviy operatsiyalarini nazorat qilish va risklarni kamaytirish imkoniyatini beradi. Bankning axborot tizimlarini himoya qilish va kiberhujumlarning oldini olish uchun kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish. Kiberxavfsizlik mijozlar ma'lumotlarini himoya qilish va bankning axborot tizimlariga kirishni nazorat qilish imkoniyatini beradi. Banklar raqobatbardoshlikni saqlab qolish va o'z faoliyatini samarali qilish uchun yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etishlari kerak. Texnologik innovatsiyalar bankning xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi. Innovatsion mahsulotlar va xizmatlar bankning raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatini beradi. Yangi texnologiyalarni joriy etish va ulardan samarali foydalanish. Texnologik innovatsiyalar bankning xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi. Yangi mahsulotlar va xizmatlar taklif etish. Innovatsion mahsulotlar va xizmatlar bankning raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatini beradi. Raqamli transformatsiya orqali bankning xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamli xizmatlarni rivojlantirish. Raqamli transformatsiya bankning xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi. Banklar o'z faoliyatini samarali qilish uchun yangi texnologiyalardan foydalanishlari kerak. Axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalari bankning xizmat ko'rsatish sifati va samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi. Sun'iy intellekt orqali mijozlar ehtiyojlarini tahlil qilish va ularga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taqdim etish mumkin. Sun'iy intellekt bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Blokcheyn texnologiyasi bankning moliyaviy operatsiyalarining shaffofligi va xavfsizligini oshirish imkoniyatini beradi. Blokcheyn orqali banklar moliyaviy operatsiyalarni tez va samarali bajarishlari mumkin. Axborot texnologiyalari bankning xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish va samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi. Axborot texnologiyalaridan samarali

foydalanish bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun muhimdir. Banklar mijozlar bilan yaqin munosabatlar o'rnatish va ularga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taqdim etishlari kerak. Mijozlar qoniqishini oshirish uchun ularning ehtiyojlarini tushunish va qondirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqilishi zarur. Mijozlar ehtiyojlarini tushunish va ularga mos xizmatlar taqdim etish uchun banklar mijozlar bilan yaqin munosabatlar o'rnatishlari kerak. Mijozlar ehtiyojlarini tushunish va qondirish mijozlar qoniqishini oshirish uchun muhimdir. Mijozlarga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taqdim etish orqali ularning ehtiyojlarini qondirish mumkin. Shaxsiylashtirilgan xizmatlar mijozlar qoniqishini oshirish va bankning raqobatbardoshligini saqlab qolish uchun muhimdir. Banklar iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy o'sishga yordam beradilar. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish va ularni rag'batlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi va iqtisodiyot diversifikatsiyalanadi. Banklar investitsiya loyihalarini moliyalashtirish orqali iqtisodiyotga yordam beradilar. Investitsiya loyihalarini rag'batlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi va iqtisodiyot diversifikatsiyalanadi. Banklar investitsiyalarni rag'batlantirish uchun mos sharoitlar yaratishlari kerak. Investitsiyalarni rag'batlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi va iqtisodiyot rivojlanadi. Banklar risklarni samarali boshqarish uchun yuqori xavfsizlik standartlariga rioya qilishlari kerak. Ichki nazorat tizimlarini joriy etish orqali bankning moliyaviy faoliyati nazorat qilinadi va risklar kamaytiriladi. Kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish orqali bankning axborot tizimlari himoya qilinadi. Bank faoliyatida yuqori xavfsizlik standartlariga rioya qilish muhimdir. Xavfsizlik standartlari mijozlar va bankning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash uchun zarur. Bankning moliyaviy faoliyatini nazorat qilish uchun ichki nazorat tizimlarini joriy etish. Ichki nazorat mexanizmlari bankning moliyaviy operatsiyalarini nazorat qilish va risklarni kamaytirish imkoniyatini beradi. Bankning axborot tizimlarini himoya qilish va kiberhujumlarning oldini olish uchun kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish. Kiberxavfsizlik mijozlar ma'lumotlarini himoya qilish va bankning axborot tizimlariga kirishni nazorat qilish imkoniyatini beradi. Banklar mijozlarga qulay va sifatli xizmatlar taqdim etishlari kerak. Internet-banking va mobil banking xizmatlarini rivojlantirish orqali mijozlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratiladi. Moliyaviy xizmatlarning sifatini oshirish uchun banklar doimiy ravishda o'z xizmatlarini yaxshilashlari va yangi xizmatlar taqdim etishlari lozim. Banklar yangi texnologiyalar va innovatsiyalardan foydalanishda qator muammolarga duch kelishi mumkin. Axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini joriy etish vaqt va resurs talab qiladi. Shuningdek, yangi texnologiyalarni joriy etishda kadrlarning malakalari va bilimlari ham muhim ahamiyatga ega. Bank faoliyati samaradorligini oshirishda kadrlar malakalari va bilimlari muhim ahamiyatga ega. Kadrlarning bilim va ko'nikmalari bank faoliyati samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bank faoliyatida risklarni boshqarishda qator muammolar paydo bo'lishi

mumkin. Xavfsizlik standartlariga rioya qilish, ichki nazorat tizimlarini joriy etish va kiberxavfsizlikni ta'minlashda muammolar bo'lishi mumkin. Bank faoliyati samaradorligini oshirishda mijozlar bilan munosabatlarni yaxshilash muhim ahamiyatga ega. Mijozlar qoniqishini ta'minlash va ularning ishonchini oshirishda qator muammolar paydo bo'lishi mumkin.

Xulosa

Bank faoliyati samaradorligini oshirish bir qator omillarga bog'liq. Banklar o'z faoliyatini samarali boshqarish orqali mijozlarga sifatli xizmatlar ko'rsatish, moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash va umumiy iqtisodiy o'sishga yordam berishlari mumkin. Ushbu elementlarning barchasini o'zida mujassam etgan banklar nafaqat o'z mijozlariga, balki butun jamiyatga ham katta foyda keltiradi.

Bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlardan foydalanish, mijozlar ehtiyojlarini tushunish va qondirish, moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish va risklarni samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega. Banklar o'z faoliyatini samarali boshqarish uchun yangi texnologiyalardan foydalanishlari va kadrlarning bilim va ko'nikmalarini oshirishlari kerak. Umuman olganda, bank faoliyati samaradorligini oshirish bir qator omillarga bog'liq bo'lib, ularning har biri umumiy iqtisodiy barqarorlik va rivojlanishga o'z hissasini qo'shadi. Banklar o'z faoliyatini samarali boshqarish orqali mijozlarga sifatli xizmatlar ko'rsatishlari mumkin. Ushbu elementlarning barchasini o'zida mujassam etgan banklar nafaqat o'z mijozlariga, balki butun jamiyatga ham katta foyda keltiradi. Bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlardan foydalanish, mijozlar ehtiyojlarini tushunish va qondirish, moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish va risklarni samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega. Banklar o'z faoliyatini samarali boshqarish uchun yangi texnologiyalardan foydalanishlari va kadrlarning bilim va ko'nikmalarini oshirishlari kerak. Umuman olganda, bank faoliyati samaradorligini oshirish bir qator omillarga bog'liq bo'lib, ularning har biri umumiy iqtisodiy barqarorlik va rivojlanishga o'z hissasini qo'shadi. Banklar o'z faoliyatini samarali boshqarish orqali mijozlarga sifatli xizmatlar ko'rsatish, moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash va umumiy iqtisodiy o'sishga yordam berishlari mumkin. Ushbu elementlarning barchasini o'zida mujassam etgan banklar nafaqat o'z mijozlariga, balki butun jamiyatga ham katta foyda keltiradi.

Yangi texnologiyalardan foydalanish, mijozlar bilan munosabatlarni yaxshilash, investitsiyalarni jalb qilish va risklarni samarali boshqarish orqali bank faoliyati samaradorligini oshirish mumkin. Banklar ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali o'z faoliyatini samarali boshqarishlari va umumiy iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shishlari mumkin. Maqola yakunida aytish mumkinki, bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun ilmiy atamalarni qo'shgan holda va chuqur tahlil qilingan materiallarni o'rganish zarur. Bu bank faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar va amaliy yechimlarni o'z ichiga olgan ilmiy atamalarni

qo'llash orqali amalga oshirilishi mumkin. Bank faoliyati samaradorligini oshirish uchun ilmiy tadqiqotlar va innovatsion yechimlardan foydalanish samarali usullardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar:

1. Markovich, A. I. (2018). **Moliyaviy barqarorlik: nazariya va amaliy qo'llanmalar**. Moskva: Finansovyy universitet pri Pravitel'stve RF.
2. Smit, D. U. (2016). **Bank faoliyati samaradorligini oshirish strategiyalari**. Kembrij: Cambridge University Press.
3. Jonson, M. A. va Vilson, K. P. (2019). **Risklarni boshqarish va kiberxavfsizlik**. Nyu-York: McGraw-Hill Education.
4. Petrov, V. A. (2020). **Mijozlar bilan munosabatlarni yaxshilash va rag'batlantirish**. Sankt-Peterburg: Izd. Sankt-Peterburgskogo universiteta ekonomiki i finansov.
5. Grin, R. N. (2017). **Banklarda axborot texnologiyalarini joriy etish**. London: Oxford University Press.
6. Ivanov, Yu. S. va Stepanov, D. E. (2021). **Innovatsiyalar va bank faoliyati**. Moskva: Vysshaya shkola ekonomiki.
7. Kuznetsov, O. V. (2015). **Blokcheyn texnologiyalari va ularning moliyaviy institutlarga ta'siri**. Yekaterinburg: Uralskiy federal'nyy universitet.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. **“2020–2025 yillarda O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida”**. – Toshkent, 2020 y.
9. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. **Bank tizimining barqarorligi va samaradorligi bo'yicha tahliliy sharh**. – Toshkent, 2022 y.
10. G'ulomov S.S. **Bank ishi**. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
11. Raximov M.Yu. **Tijorat banklari faoliyatining samaradorligini oshirish yo'llari**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
12. Jo'rayev A.N. **Moliyaviy menejment va bank faoliyati**. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
13. Abdug'affarov A.A., Urinov L.A. **Bank faoliyatida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash masalalari** // “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy jurnali. – Toshkent, 2022. – №3.
14. Gryaznova A.G., Markina E.V. **Bank tizimining moliyaviy barqarorligi**. – Moskva: Infra-M, 2020.
15. Mishchenko V.I. **Raqamlashtirish kontekstida bank xavfini boshqarish** // Pul va kredit. – 2021. – 6-o'rin.
16. Bazel bank nazorati qo'mitasi. **Bazel III: Banklar uchun Global Tartibga Solish Tizimi**. – Xalqaro hisob-kitoblar banki, 2018.
17. Jahon banki. **Moliyaviy sektor samaradorligi va barqarorligini oshirish**. – Vashington, D.C., 2021.
18. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF). **Moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari qo'llanmasi**. – Vashington, D.C., 2020.